

KAITSEVÄE EETIKAKOODEKS

SISSEJUHATUS

Kaitseväe missioon on Eesti sõjaline kaitsmine ja osalemine kollektiivses kaitsetegevuses koos liitlastega. Sellega kaasneb organisatsiooni liikmele suur moraalne vastutus. Kaitseväe sisemäärustiku teine peatükk käsitleb eetikat ja toob välja Kaitseväe põhiväärtused, mis koos käitumisreeglitega kujundavad meie organisatsioonikultuuri. Need väärtused lähtuvad varasematest kogemustest ja aja nõuetest. Nad aitavad inimesel organisatsiooni sees paremini orienteeruda ja oma käitumisega edendada ühtekuuluvust ning pühendumist Kaitseväe missioonile.

Kaitseväe põhiväärtused on ausus, vaprus, asjatundlikkus, ustavus, koostöövalmidus ja avatus. Kaitseväe eetikakoodeks defineerib need põhiväärtused ja selgitab neid. Lisaks on eetikakoodeksis toodud näiteid, kuidas rakendada või on rakendatud väärtuseid Kaitseväe teenistuses. Väärtuste selgitused on esitatud mina-vormis, kuna iga muutus peab alguse saama inimesest endast. Selgitused on seotud rakendustes toodud näidetega.

Põhiväärtused on seatud olulisuse järjekorda nii, nagu seda näitas kaitseväelaste ja teenistujate hulgas läbiviidud küsitlus. Kaitseväelane peab olema AUS ja USTAV, ta peab tundma oma tööd, olema ASJATUNDLIK ning VAPPER, meeskonnatöös olema KOOSTÖÖVALMIS ja suhtlemiseks AVATUD.

Eetikakoodeks on soovituslike juhtnööride kogum Kaitseväe isikkoosseisule. Koodeks selgitab ka tavakodanikele meie organisatsiooni ootuseid ja nõudmisi oma liikmetele. Samuti anname teada meie lähedastele, liitlastele ja toetajatele oma olemusest ning kriteeriumidest.

1. AUSUS

1.1. MÕISTE

Ausus on julgus rääkida tõtt ja järgida kehtivaid reegleid.

1.2. SELGITUS

1.2.1. Räägin tõtt ega peta.

1.2.2. Järgin kehtivaid reegleid ja õigusnorme.

1.2.3. Olen taktitundeline ja objektiivne.

1.2.4. Olen õiglane ega kuritarvita usaldust.

1.2.5. Tunnistan, kui olen teinud midagi valesti, ja julgen muuta oma ekslikku otsust.

1.3. RAKENDAMINE

1.3.1. Mistahes otsus saab olla õige ainult siis, kui see on vastu võetud tuginedes adekvaatsele ja tegelikkusele vastavale teabele. Oma ettekannetes ülematele esitan alati kogu tõe, isegi siis, kui sellel võivad olla minu jaoks ebasoodsad tagajärjed. Näiteks soomukijuht ei jõudnud enne rännakut kontrollida masina jahutusvedeliku kogust jahutussüsteemis. Mõni aeg varem oli masina jahutussüsteemis leke ja see parandati, kuid kontrollida ei jõutud. Ees seisab 250 km rännak. Kui hirmust langeda ülema ees halba valgusesse moonutab soomukijuht tõe ja kannab ette, et masin on korras, võtab ta põhjendamatu riski.

1.3.2. Järgin kehtivaid reegleid ja õigusnorme ning teen kõik endast oleneva, et seda teeksid ka mu kaaslased. Kui teenistuskaaslane rikub kehtestatud reegleid, juhin sellele tema tähelepanu ja palun rikkumine lõpetada. Näiteks kui märkan, et kaaslane tahab teed ületada punase fooritulega, isegi kui autosid hetkel ei lähene, palun ma tal rohelist foorituld ootama jääda.

1.3.3. Hea iseloomuomadus on oskus kuulata kõnelejat ja teha õiglane otsus vastavalt olemasolevale teadmistepagasile. Näiteks on kompanii ülem saanud oma lahingukäsu pataljoni ülemalt ja selle alusel jagab ülesanded rühmaülematele, kes omakorda kamandavad jaoülemaid. Nii jõuab kõrgema ülema seatud eesmärk täitmiseks reameheni. Kui keegi selles käsuahelas on olnud hooletu või hoolimatu kuulaja või teinud otsuseid lohakalt, võib see tuua kaasa suure kahju.

1.3.4. Valetamine rikub usalduse. Ajateenija küsis perekondlikel põhjustel väljaluba seoses vajadusega hoolitseda hiljuti sünnitanud üksikemast õe ja tema lapse eest. Olukorda suhtuti mõistvalt ja ta sai väljaloa. Tegelikult ei kasutanud ajateenija väljaluba lapse ja õe eest hoolitsemiseks, vaid sõpradega pidutsemiseks. Kompaniiülema suhtlusest vanematega tuli vale välja.

1.3.5. Eksimuste mittetunnistamine kahjustab mainet ja võib kaasa tuua valed harjumused, väärad arusaamised ning kombed. Näiteks eksis jaoülem metsas oma üksusega orienteerumisel ja selle asemel, et teele jäänud talust õiget rada küsida, ekseldi metsas kuni pimedani. Tulemuseks olid väsinud ja näljane jagu ning rahulolematud ülemad, sest püstitatud ülesanne jäi täitmata.

2. USTAVUS

2.1. MÕISTE

Ustavus on lojaalsus oma riigile, Kaitsevæele ja oma kaaslastele.

2.2. SELGITUS

2.2.1. Olen truu Eestile.

2.2.2. Olen kindel juhina ja oma juhtidele.

2.2.3. Olen usaldusväärne oma teenistuskaaslastele.

2.2.4. Ma talun tingimusi, mida pole võimalik muuta, ega kritiseeri põhjendamatult.

2.2.5. Käitumisel arvestan Kaitsevæe traditsioone ja olen väarikas.

2.3. RAKENDAMINE

2.3.1. Igaüks saab oma ustavust väljendada sellega, et ta armastab ja kaitseb Eestit nii, nagu on kirjas Kaitsevæe truudusetootuses. Näiteks 1924. aasta 1. detsembri hommikul toimus Tallinnas Venemaa organiseeritud enamlaste mäss. Tartu garnisoni ülem kindralmajor Ernst Põdder viibis samal ajal koos sõpradega Tallinnas, restoranis Linden. Saanud riigipöördekatsest teada, tormas ta koos sõpradega appi ja vallutas tagasi terroristide hõivatud Tallinna postkontori.

2.3.2. Hea juht tunneb oma alluvaid ja seisab nende heaolu eest. Kosovo missioonil näitas kontingendi ülem üles head tahet oma alluvate vastu. Näiteks võimaldas ta missioonisõduril jõuda lapse sündimise ajaks koju – see tähendab, et talle planeeriti selleks perioodiks puhkus.

2.3.3. Loomes teenistuskaaslastega usaldusväärsed suhted ja täidame pühendunult oma kohustusi ning antud lubadusi. Näiteks lubas kompaniiülem eelisjärjekorras linnaloale kõiki, kes tabavad laskmistel sihtmärke temast täpsemalt. Kogu kompaniist olid ainult kolm reameest ülemast täpsemad, üks nendest oli saanud karistuse distsipliini rikkumise eest, mida ta polnud veel ära kandnud. Kompaniiülem pidas rikkumisest olulisemaks oma lubaduse täitmist ja lasi ka selle reamehe linnaloale.

2.3.4. Osaleme aktiivselt teenistuse korralduslikus elus, pakkudes omalt poolt välja paremaid lahendusi. Näiteks väliõppustel tuleb ette olukordi, kus tegutsetakse tingimustes, kus pole harjumuspäraseid hügieeni- või toitumistingimusi. Tihti tuleb sellega leppida kui paratamatusega. Näiteks sagedasemaks kaebuseks väliõppustel on kuivtoidupaki sisu: kellele ei meeldi lihakaste, kes tahab halvaa asemel šokolaadi vms. Parim viis olukorra muutmiseks on teha konkreetseid ettepanekuid pärast väliõppust.

2.3.5. Kaitsevæes tuntakse traditsioone, neid järgides väärtustame oma organisatsiooni ja inimesi, kes meiega teenivad ning töötavad. Kaitsevæelane käitub laitmatult ning on eeskujuks nii teenistuskohas kui ka väljaspool teenistusaega. Kui ajateenija tarbib linnaloal olles vormiriietuses alkoholi, tõmbab tänaval kõndides suitsu või jalutab, käed taskus, siis sellega ta käitub vastutustundetult, häbistab iseennast ja diskrediteerib oma väeosa ning Kaitsevæge. Kaitsevæelast peetakse igas olukorras Eesti riigi esindajaks.

3. ASJATUNDLIKKUS

3.1. MÕISTE

Asjatundlikkus ehk professionaalsus on ülesandele vastav teadmiste ning oskuste kooslus, mis tagab tegevuse tõhususe.

3.2. SELGITUS

- 3.2.1. Tunnen hästi oma eriala ja selle osa riigikaitse tervikus.
- 3.2.2. Oskan oma teadmisi kasutada õigel ajal ja õiges kohas.
- 3.2.3. Olen distsiplineeritud ja kohusetundlik.
- 3.2.4. Olen algatusvõimeline ning täiendan ennast järjekindlalt.
- 3.2.5. Otsuste tegemisel kaalun kõiki asjaolusid, et otsus oleks objektiivne.

3.3. RAKENDAMINE

- 3.3.1. Kohusetundliku ning andeka spetsialisti panus on parim, kui ta tunneb hästi Kaitseväge puudutavat seadusandlust ja protseduure. Näiteks saab Kaitseväge sotsiaaltöötaja nõustada ülemaid tõhusalt vaid siis, kui ta tunneb sotsiaalvaldkonna seaduste kõrval ka kaitseväeteenistuse seadust. Nii võimaldab näiteks just kaitseväeteenistuse seadus teha ülemal erietsuse, millega saab ajateenija viibida teatud perioodil kodus, kui seal on tekkinud raske perekondlik olukord.
- 3.3.2. Meile on võrdselt tähtsad õige aeg ja koht, seda just inimeste edukas juhtimises. Näiteks väljendub asjatundlikkus aja ja koha valiku suhtes ka konstruktiivse kriitika tegemise oskuses. Kindlasti ei tohiks kedagi kritiseerida tema alluvate juuresolekul.
- 3.3.3. Kaitseväelaste, ametnike ja töötajate distsipliin tagab juhtimise tõhususe ning üksusesisese usalduse. Näiteks, kui väliõppuse käsu järgi on ette nähtud toidu kohaletoomine termostega, siis kõik eeldavad, et käsk kehtib ja kõik saavad õigel ajal kõhu täis. Kui siin aga tekivad koka distsipliiniprobleemide tõttu tõrked, siis selle mõju üksuse moraalile ja ülemate usaldusväärssusele võib saada tõsiselt kannatada. Kui aga kokk süüdimatuse või asjatundmatuse tõttu kasutab toidu valmistamiseks riknenud toiduaineid, võib üksus kaotada lahinguvõime sootuks.
- 3.3.4. Pidevalt ennast arendava ja asjatundliku kaitseväelase algatused toovad üldjuhul suurt kasu. Näiteks tõstis ühe üksuse aktiivsete ajateenijate algatus käia ümbruskonna koolides oma väeosa ja teenistust selles tutvustamas tunduvalt selle üksuse populaarsust tulevaste kutsealuste seas ning mõjus loomulikult positiivselt ka õpilaste kaitsetahte.
- 3.3.5. Kaitseväes koheldakse kõiki vastavalt võimetele, väljaõppele ja kompetentsile. Nii näiteks ei panda pioneere suurtükke laskma ja logistikuid silda ehitama. Kaitseväelaste kehaliste võimete hindamisel tagatakse inimeste õiglane kohtlemine vanusel põhinevate kvootide rakendamisega.

4. VAPRUS

4.1. MÕISTE

Vaprus on ülesande täitmisel teadlikult riskide võtmine ja hirmude ületamine.

4.2. SELGITUS

4.2.1. Olen valmis minema lahingusse, võtma riske ja vastasele vastu seisma.

4.2.2. Vajadusel tegutsen äärmuslikes tingimustes, et saavutada eesmärk.

4.2.3. Kaitsen nõrgemaid ja astun vastu ebaõiglusele.

4.2.4. Ületan oma hirmud.

4.2.5. Julgustan kaasvõitlejaid.

4.3. RAKENDAMINE

4.3.1. Kunagi ei tohi jääda kõhkleva – valmidus minna lahingusse nõuab julgust oma hirmudest üle olla ja võtta vastu otsuseid rasketel hetkedel, et truudusetootust täita. Näiteks ei pruugi sõja puhkedes riigis asjaolud selged olla. Kindlasti jagub tõlgendamisruumi, kas minna formeerimispunkti või mitte. Ka reservis olles peame alati kõhklematult olema valmis Eesti kodude kaitseks.

4.3.2. Me oleme valmis teenima rasketes oludes, mis nõuavad kaitseväälaselt nii füüsilist vastupidavust kui ka vaimutugevust, ka siis, kui riik ei ole sõjas. Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel on vabatahtlikud tegevväelased valmis teenima äärmuslikes tingimustes ja taluma pidavat ohtu. Neid on õpetatud reageerima vaenlase varitsuse korral ja tegutsema isevalmistatud lõhkekehade poolt ohtlikus alas. Hea väljaõpe annab kindluse ohtudele vastu astumiseks.

4.3.3. Oleme vaprad nii igapäevases teenistuses kui ka väljaspool Kaitseväge. Juhime õigele teele need, kes käituvad väärilt nii teenistuses kui ka väljaspool Kaitseväge. Eetiline käitumine nõuab sageli julgust. Me ei jää kõrvaltvaatajaks, kui keegi langeb rünnaku ohvriks tänaval või kodus.

4.3.4. Oleme valmis tegutsema ka kõige raskemates tingimustes. Hirm ei saa lõpetada vastupanu ega võitlust vaenlase vastu. Näiteks sissepiiratud olukorras või vangi langemisel ei tohi me kaotada pead ega alla vanduda. Hirmule tuleb vastu seista ja tegutseda selle nimel, et väljapääs leida. Moraalselt alla ei tohi anda, olgu olukord kui tahes raske.

4.3.5. Kaasvõitlejate julgustamine, meeskonnatunde loomine, kaaslaste aitamine on vajalik ületamiseks raskusi, mis teele tekivad. Näiteks kui meeskond hakkab rännakul näitama väsimuse ja tülpimuse märke, oskab hea kaaslane alati öelda toetava sõna või teha ergutava nalja.

5. KOOSTÖÖVALMIDUS

5.1. MÕISTE

Koostöövalmidus on positiivne hoiak ja valmisolek koos tegutsemiseks ühise eesmärgi nimel.

5.2. SELGITUS

- 5.2.1. Väärtustan meeskonnatööd, olen kaaslaste suhtes tähelepanelik ja abivalmis.
- 5.2.2. Annan alati oma panuse ühise eesmärgi saavutamiseks.
- 5.2.3. Loon usaldusliku õhkkonna ja hoian kõrget moraali.
- 5.2.4. Väärtustan enda ja teiste aega ning hindan koostööpartnerite panust.
- 5.2.5. Kaalun oma sõnu ja otsuseid põhjalikult ning hindan eelnevalt nende võimalikke tagajärgi.

5.3. RAKENDAMINE

- 5.3.1. Oleme võidukad, kui tegutseme ühtse meeskonnana. Näiteks sõjalaeva sillameeskonda juhib vahihvitser, kes jälgib kaarti ja radaripilti. Temale alluvad vaadlejad kannavad ette kõigest, mida binokli ja silmaga näeb. Vahihvitser peab vaadlejaid pidevalt instrueerima, mida ja kus suunas vaadelda ning vaatleja peab julgema ette kanda ka objektidest, mille osas ta kahtleb. Koostööta väheneb ohtlike objektide avastamise tõenäosus. Seetõttu tekib tuvastatud pilt alles vahihvitseri ja vaatleja koostöös.
- 5.3.2. Lahinguväljal on sõdur alati rühma liige. Lahingus sõltuvad kõik võitlejad üksteisest ja meeskonna huvid asetatakse enda huvidest kõrgemale (kett on täpselt nii tugev, kui on selle iga üksik lüli). Näiteks miinipildujarühmas on sihtur, laadur, sihturi abi ja miinikandja. Kui nende võitlejate vahel head koostööd pole või kui puudub üks komponent, näiteks tulejuhtimine, siis pole relvadest palju abi.
- 5.3.3. Optimism ja kõrge moraal toetavad meeskonna motivatsiooni ülesande täitmisel. Näiteks olles kodust kaugel välismissioonidel on usalduslikud suhted meeskonna sees määrava tähtsusega. Palju jõudu annavad võitlejale ka tema kodu ja perekonna toetus. Kaitsevägi väärtustab peresuhteid, pakub mitmekülgset toetust missioonil vigastada saanud võitlejatele ja teeb koostööd nende perekondadega.
- 5.3.4. Mõtestatud ajakasutus väljendab lugupidamist teiste suhtes ja on eduka koostöö alus. Näiteks reservõppekogunemise alguses on tihti aeg Kaitseväe rutiinide ja reeglite meeldetuletamiseks piiratud. Samas võib hiljem, lahinguülesannete täitmisel tekkida olukord, kus üksusel jääb aega üle. Oluline on seda aega kasutada oma teadmiste täiendamiseks, häbiasi ei ole seda teha individuaalselt ega ka koos üksusega.
- 5.3.5. Me peame planeerimisel ja tegutsemise ajal teadvustama eesmärkide saavutamise seotud riske. Näiteks õppuste läbiviimisel tuleb alati pöörata suurt tähelepanu ohutusele. Ohutusnõuete rikkumine võib tuua kaasa pöördumatuid tagajärgi, reeglid ei ole kehtestatud ebamugavuste tekitamiseks, vaid inimeste säästmiseks.

6. AVATUS

6.1. MÕISTE

Avatus on valmidus suhelda, võimekus hinnata ja omaks võtta erinevaid ideid, seisukohti, lahendusi ning kohandada oma käitumist vastavalt.

6.2. SELGITUS

6.2.1. Olen vastuvõtlik ega tõrgu uutele ideedele põhjendamatult vastu.

6.2.2. Suhtun erinevustesse lugupidavalt.

6.2.3. Toetan informatsiooni mitmesuunalist liikumist, olen suhtlemisaldis ja oma pädevuse piires valmis Kaitseväge esindama.

6.2.4. Tean, et on informatsiooni, mida tuleb kaitsta, ja hoian mulle usaldatud saladusi.

6.2.5. Austan inimväärikust, suhtun iseendasse ja teistesse austusega.

6.3. RAKENDAMINE

6.3.1. Aeg-ajalt on kasulik mõelda, kas mõnda ülesannet saaks lahendada lihtsamalt ja tõhusamini. Ebaharilike ideede puhul on oluline hinnata nende võimalikku kasu ja kahju. Hea idee leidmisel tasub seda levitada. Näiteks ühe väeosa meditsiinikeskuses võeti kasutusele IT-lahendus, mis aitab paremini inimesi meditsiinilisse vastuvõttu registreerida ning vastuvõtuaegadel silma peal hoida. See lahendus tuli tänu ajateenijale, kes ettepaneku tegi ja aitas seda lahendust arendada, ning tänu tegevvälasele, kes idee rakendas.

6.3.2. Avatus erinevate inimgruppide osas tähendab, et inimesi ei eristata kultuuritausta, rahvuse, soo, vanuse, religioosse kuuluvuse või muude tunnuste osas. Vastuvõtlikkus erinevustele hoiab Kaitseväge nende inimgruppide silmis usaldusväärseks. Näiteks erinevate ettepanekute üle otsustamisel ei ole määravaks inimese vanus, rahvus, sugu ega muu selline, vaid tema kompetentsus.

6.3.3. Juhtide jaoks on tähtis saada alluvatelt tagasisidet ja ideesid. Tagasiside tuleks muuta konstruktiivseks eelkõige info edastaja poolt, aga vajadusel ka vastuvõtja poolt. Oluline on hoiduda kriitika tõttu karistamisest ja negatiivsest suhtumisest. Näiteks missioonilt naasvate üksuste tagasiside on toonud lahendusi väljaõppe, varustuse ja muu parandamiseks.

6.3.4. Tuleb arvestada, et on informatsiooni, mille töötlemisel on piirangud, mis tulenevad seadustest, muudest regulatsioonidest või põhimõtetest. Näiteks salastatud infot on keelatud edastada inimestele, kellel pole riigisaladuse luba ja teadmisisvajadust.

6.3.5. Inimväärikust saab väljendada avatud suhtumisega kohaliku tsiviilelanikkonda õppuste või missioonipiirkonnas, austava suhtumisega vastasesse ning sõjavangide inimväärse kohtlemisega. Näiteks ülemäärase jõu kasutamine vahistamisel alandab inimväärikust ja tekitab trotsi ning viha. Samuti mõjutab see negatiivselt liitlaste leidmise võimalusi.

LÖPPSÕNA

Kaitseväe personali ja kõikide tasandite ülemate ülesanne on koodeksis toodud väärtuste pidev rakendamine. Koodeksis toodud selgitused aitavad paremini mõista kõike seda, mida seadustega pole kirja pandud ehk siis sotsiaalseid tavaid ja norme.

Kaitseväe põhiväärtustele pühendumist on vaja Kaitseväe kõrge moraali hoidmiseks, see aitab otseselt kaasa teenistusülesannete paremale täitmisele.

Kui sul on raskusi nende väärtuste järgi käitumisel, siis pöördu oma kamraadi, ülema, psühholoogi, kaplani või peainspektori poole. Me kõik töötame sama eesmärgi nimel.

Eetiliste väärtuste järgimine ja nendele pühendumine teenistusülesannete täitmisel kindlustab vastastikuse usalduse kaitseväelaste vahel ning aitab kaasa Kaitseväe efektiivsele toimimisele.